

Παράρτημα 4

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
Θέματα για έρευνα
Δείγματα αρχειακού υλικού

Ι. Ο μικρασιατικός ελληνοισμός στις κοιτίδες του

1.

Κανονισμοί Κοινότητας Λαμψάκου

Αρχαία Ν. Εύβοιας, *Κώδικας Δημογεροντίας Λαμψάκου*, Συλλογή 1

α. Από τον Κανονισμό του 1901

Συνεδρίασις της 11ης Μαρτίου 1901

Υπό την προεδρείαν της Αυτού Σεβ. του Μητροπολίτου αγίου Κυζί[κου] Κυρίου Κωνσταντίνου συνεληθόντων των δημογερόντων και προκρίτων [της] Κοινότητος Λαμψάκου [και] διασκεύεως γενομένης περί διαρρυθμίσεως [των] της Κοινότητος πραγμάτων απεφασίσθη και επεκυρώθη ο παρά πόδας κανονισμός της Κοινότητος έχων επί λέξει ως εξής:

"Κανονισμός της ορθόδοξου κοινότητος Λαμψάκου"

Άρθρον] 1ον. Η ορθόδοξος Κοινότης Λαμψάκου έχει τα εξής σωματεία: την Δημογεροντίαν, την Εφορίαν των Σχολίων και την Επιτροπήν της ιερ[άς] Εκκλησίας, ων απάντων πρόεδρος εν απουσία του Σεβ. Μητροπολίτου είν[ε] ο επίσκοπός του ή ο αρχιερατικός επίτροπος.

Άρθρον] 2ον. Η υπηρεσία των μελών των άνω σωματείων είνε ετησία.

Περί Δημογεροντίας

Άρθρον] 3ον. Τα μέλη της Δημογεροντίας είνε τέσσαρα εκλεγόμενα παρά <...> των πολιτών συνελεύσεως υπό την προεδρείαν του Σεβ. Μητροπολίτου <...> ή του επισκόπου αυτού, καθ' ην εποχήν περιοδεύοντες ευρίσκονται εν Λαμψάκω].

Άρθρον] 4ον. Ο τρόπος της εκλογής της Δημογεροντίας είνε ο εν ισχύι τοιούτος <...> εκλογείς μεν είνε οι πληρώνοντες (μυλάκ) μέχρι 50 γρ., εκλέξιμοι δε οι [πλη]ρώνοντες (μυλάκι) άνω των 50 γροσίωv.

Καθήκοντα Δημογεροντίας

Άρθρον] 5ον. Η Δημογεροντία εκτός των ιδιζόντων αυτής ως <...> κ[αθη]κόντων έχει και τα εξής: α) συσκέπτεται και φροντίζει εν γένει περί των κοινοτι[κών] πραγμάτων β) αποφασίζει εν συνεννοήσει μετά των λοιπών κοινοτι[κών] [σωμα]τείων περί αγοράς ή εκποιήσεως εκκλησιαστικών ή σχολικών κτημ[άτων] γ) διορίζει από κοινού μετά της εφορίας και των λοιπών προκρίτων της [Κοινό]τητος την επιτροπήν της εκκλησίας δ) εν περιπτώσει συντάξεως προικο[συμ]φώνου εκτιμά την διδομένην προίκα, κανονίζει κατά το παλαιόν έθιμον [τα της] προγαμιαίας δωρεάς και προσυπογράφει κ[αι] τα συντασσόμενα προικοσύμφωνα.

Περί Εφορίας

Άρθρον] 6ον. Η Εφορία αποτελουμένη εκ τριών προσώπων, καταλλήλων δι' αυτήν την υπηρεσίαν, εκλέγεται υπό της δημογεροντίας και των προκρίτων καθ' ην εποχήν περιοδεύωv ευρίσκεται εν Λαμψάκω ο Σεβ. Μητροπολίτης ή ο Επίσκοπός του.

Καθήκοντα Εφορίας

Άρθρον] 7ον. Η Εφορία διορίζει ή παύει τους διδασκάλους αμφοτέρων των Σχολίων Αρρεναγωγείου και Παρθεναγωγείου, οφείλουσα ίνα μέχρι της 25 Ιουλίου έχουν συντελεσμένην την περί ανανεώσεως ή μη των διδασκάλων εργασίαν [καθόσον] παρερχομένης της προθεσμίας ταύτης θα θεωρήται το προσωπικόν ως παραμένον υπό [τους] αυτούς όρους και διά το επión έτος.

<Άρθρον] > 8ον. Η Εφορία υπογράφει το αναλυτικόν πρόγραμμα της διδακτέας ύλης αμφοτέρων των Σχολίων συντασσόμενον υπό των διδασκάλων επί τη βάσει του επισήμου Πατριαρχικού προγράμματος.

Άρθρον] 9ον. Η Εφορία [εν] τη ενάρξει εκάστου Σχολικού έτους καθορίζει το τίμημα των εισιτηρίων αναλόγως της οικονομικής καταστάσεως των γονέων εκάστου μαθητού, τους δε όλως απόρους δέχεται δωρεάν.

Άρθρον] 10ον. Η Εφορία μετά τον καταρτισμόν του προγράμματος παραγγέλλει τα αναγκαίουvτα βιβλία αναθέτουσα την πώλησιν εις τον επίτροπον της Εκκλησίας <...> χρησιμοποιεί το εκ ταύτης κέρδος παρέχουσα τοις απόροις μαθηταίς δωρεάν τα βιβλία.

Άρθρον] 11ον. Η Εφορία εν τω καθήκοντι αυτής μεριμνά περί της επί τα βελτείωv διαρρυθμίσεως των Σχολίων] πάσα [δε] απόφασις προσθήκης ή ελαττώσεως τάξεων λαμβάνεται από κοινού μετά της Δημογεροντίας.

Άρθρον] 12ον. Η Εφορία περί τα μέσα του σχολικού έτους εις ουδεμίαν προβαίνει παύσιν διδασκάλου εκτός απολύτου ανάγκης και ταύτης αναγγελιομένης τω Μητροπολίτη.

Άρθρον] 13ον. Η Εφορία υποχρεούται τουλάχιστον δις του μηνός να επισκέπτεται τας Σχολάς επιτηρούσα την εν αυταίς γιγνομένην εργασίαν.

Καθήκοντα διδασκάλων

Άρθρον] 14ον. Οι διδάσκαλοι κεκτημένοι την αρκούσαν πείραν και έχοντες το απολυτήριο των σπουδών αυτών εφοδιάζονται και διά του ετησίου ενδεικτικού της Μητροπόλεως επιβλήπουσι την ευταξίαν των μαθητών, τιμωρούσι διά νουθεσιών, επιτιμήσεων και των νενομισμένων ελαφρών ποινών τους ατακούντας ή [αμελείς] μαθητάς.

Άρθρον] 15ον. Οι διδάσκαλοι οφείλουσιν αναφέρειν πάσαν <...> παρεκτροπήν <...> μαθητού. Η δε Εφορία τότε συσκέπτεται και αποφασίζει <...> [κάνη] το πρόπον μη επιτρεπομένης ουδενί των γονέων αντιλογίας δι' ενδεχομένην επίπληξιν ή τιμωρίαν των τέκνων αυτών παρά των διδασκάλων ή της Εφορίας.

Άρθρον] 16ον. Όσοι των γονέων έχουσι δίκαια και ηελογισμένα παράπονα παρά των διδασκάλων, οφείλουσι να αναφέρωνται τη Εφορία, ήτις εν τοιαύτη περιπτώσει ενεργεί το πρόπον απαγορεύεται δε τοις γονεύσι των μαθητών το παρενοχλείν τους διδασκάλους εν τη Σχολή.

Εξετάσεις

Άρθρον] 17ον. Αι εξετάσεις αρχόμεναι την Κυριακήν προ της 20 Ιουλίου, λήγουσι την 20 Ιουλίου αι δε ενάρξεις των μαθημάτων γίνονται την 1 Σεπτεμβρίου.

Περί μαθητών και μαθητριών

Άρθρον] 18ον. Ο μαθητής ο απουσιάζων περί τους δύο μήνας εν διαστήματι όλου του σχολικού έτους αποκλείεται των εξετάσεων υποβάλλεται όμως εις δευτέρας εξετάσεις κατά την έναρξιν των μαθημάτων καθ' ας κρινόμενος άξιος προβιβάζεται, ει δε μη [μένει] στάσιμος.

Άρθρον] 19ον. Ουδενί των μαθητών επιτρέπεται αντιλέγειν ή απειθείν διά παρατήρησιν, επίπληξιν ή τιμωρίαν αποτεινομένην αυτώ υπό των διδασκάλων. Οι παραβαίνοντες τα καθήκοντα αυτών μαθηταί ή μαθήτριά τιμωρούνται υπό των οικείων διδασκάλων α) διά συμβουλής, β) δι' επιπλήξεως, γ) δι' ορθοστασίας, δ) δι' αντιγραφής, ε) διά περιορισμού και νηστείας, στ) δι' ακινδύνου σωματικής ποινής και ζ) δι' αποβολής εκ τη Σχολής τη εγκρίσει της Εφορίας.

Επιτροπή ιεράς Εκκλησίας

Άρθρον] 20όν. Η Εκκλησιαστική Επιτροπή αποτελουμένη εκ τριών προσώπων εκλέγεται παρά της εφοροδημογεροντίας και των λοιπών προκρίτων της Κοινότητος καθ' ην εποχήν περιοδεύων ευρίσκεται εν Λαμψάκω ο Μητροπολίτης ή ο Επίσκοπός του.

Άρθρον] 21ον. Εν εκ των μελών της επιτροπής διορίζεται ταμίας, όστις διενεργεί πάσας τας εισπράξεις της ιεράς εκκλησίας, των Σχολών, των εκκλησιαστικών πράξεων συνωδά τη διατιμήσει.

Άρθρον] 22ον. Γραμματεός της εκκλησιαστικής επιτροπής ως και πάντων των σωματείων της κοινότητος είνε ο κατά καιρούς διδάσκαλος, όστις οφείλει να κρατεί τακτικώς το βιβλίον των εισπράξεων του ταμείου και τα πρακτικά των διαφόρων σωματείων της Κοινότητος.

Άρθρον] 23ον. Η [εξέλεξις των υλικών] της ιερ[ά]ς εκκλησίας γίνεται καθ' ην εποχήν περιοδεύων ευρίσκ[εται] εν Λαμψάκω ο Μητροπολίτης ή ο Επίσκοπός του.

Β. Από τον Κανονισμό του 1913

Γενική Συνέλευσις της Κοινότητος Λαμψάκου

Σήμερον τη έκτη Οκτωβρίου του χιλιοστού εννιακοσιοστού δεκάτου τρίτου έτους συνήλθομεν εν τη αιθούση της Σχολής της Κοινότητος περί τους πενήντα εκ των σταθερών κατοίκων της Κοινότητος Λαμψάκου εις γενικήν συνέλευσιν υπό την προεδρείαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δαρδανελλίων και Λαμψάκου κ. Ειρηναίου.

Εν πρώτοις ο Σεβ[ασμιωτάτος] Πρόεδρος αναπτύσσει διά μακρών την έννοιαν και τον σκοπόν της Κοινότητος, τονίζει την ανάγκην της περισυλλογής των κοινοτικών δυνάμεων και προς σκοπιμωτέραν και ηυσιτελεστέραν πορείαν των κοινοτικών πραγμάτων εισηγείται σχέδιον Κοινοτικού Κανονισμού ούτινος ζητεί την επιψήφισιν. Έχει δε ο κανονισμός ούτος ως εξής.

Κανονισμός της Ελληνικής Ορθόδοξου Κοινότητος Λαμψάκου

Κεφ. Α' Περί Κοινότητος

Άρθρον] 1. Η εν Λαμψάκω Ελληνική Ορθόδοξος Κοινότης αποτελείται εκ πάντων των εν αυτή κατοικούντων ορθοδόξων χριστιανών. Υπάγεται εκκλησιαστικώς εις την Ιεράν Μητρόπολιν Δαρδανελλίων και Λαμψάκου. Έχει ως κτήματα μίαν ιεράν εκκλησίαν τιμωμένην επ' ονόματι του αγίου Τρύφωνος, μίαν Σχολήν κειμένην εντός του περιβόλου της Ιεράς Εκκλησίας ένα κήπον πλησίον της σχολής, τρεις οικίας κειμένας πλησίον του Οθωμανικού Νεκροταφείου, μίαν αποθήκην παρά τας άνωθι οικίας, ένα αγρόν έξω της κωμοπόλεως απέναντι του Υδρομύλου και τέλος ένα έτερον αγρόν παρά την θάλασσαν πλησίον της οικίας του Πασά-Μπέη.

Άρθρ[ον] 2. Η Κοινότης έχει ως σκοπόν την εξύψωσιν των μελών αυτής επί εδάφους Εκκλησιαστικο-Εθνικού κατά το μέτρον των εαυτής δυνάμεων.

Κεφ. Β' Διοικήσεις Κοινότητος

Άρθρ[ον] 3. Τα της Κοινότητος διοικούσι τρία σωματεία, η Δημογεροντία, η Εφορία και η Εκκλησιαστική Επιτροπή.

Άρθρ[ον] 4. Η Δημογεροντία απαρτίζεται εκ τεσσάρων μελών ων η περίοδος είναι ετησία.

Άρθρ[ον] 5. Εκλέγεται δε εν Γενική Συνελεύσει υπό την προεδρείαν του Μητροπολίτου <...> μέλη ήθελον παραστή. Η δε εκλογή των μελών της Δημογεροντίας και των άλλων σωματείων εξαγγέλλεται διά πιπτακίων.

Άρθρ[ον] 6. Τα ζητήματα λύονται κατά πλειονοψηφίαν ήτις είναι το ήμισυ των παρόντων μελών πλέον ενός. Εις τα εκλογικά όμως ισχύει και η σχετική πλειονοψηφία.

Άρθρ[ον] 7. Δικαίωμα εκλογέως μεν έχουν όσοι [άγουσι] το 25ον έτος της ηλικίας αυτών και άνω, εκλεξιμού δε διά μεν την Δημογεροντίαν όσοι είναι 35 ετών και άνω. διά δε τα άλλα σωματεία όσοι είναι 25 ετών και άνω. Στερούνται δε των ως άνω δικαιωμάτων όσοι αποφεύγουσι να κανονίσουσι ους έχουσι μετά της Κοινότητος εκκρεμείς λογαριασμούς.

Άρθρ[ον] 8. Η Δημογεροντία πλην των καθηκόντων και δικαιωμάτων τα οποία έχει ως (χιγιέτι ιχτιγιαριέ) είναι επιφορτισμένη και με τα εξής. α) φροντίζει περί της αυξήσεως της οικονομικής καταστάσεως της Κοινότητος κτίζουσα ή και αγοράζουσα κτήματα προς το Κοινοτικόν συμφέρον. β) εποπτεύει επί της καλής πορείας παντός σωματείου. γ) Εάν η Εφορία ή Εκκλησιαστική Επιτροπή ήθελον αποχωρήση εν τω μέσω του έτους δικαιούται να εκλέξη τα δύο ταύτα σωματεία. δ) συντάσσει τον προϋπολογισμόν της Κοινότητος, της Σχολής και της Εκκλησίας, ε) ορίζει <...> της Κοινότητος τον πρώτον και τον δεύτερον, στ) δικαιούται οσάκις ήθελεν εγκρίνη ομοφώνως να ζητήση λογαριασμόν εις οίανδήποτε εποχήν παρά της Εκκλησιαστικής Επιτροπής ζ) κανονίζει τα τέλη επί των προικίων και διά διαθήκης διατιθεμένων κτημάτων κινητών και ακινήτων προς 2% επί τη βάσει της αξίας αυτών η) προσυπογράφει μετά του Αρχιερατικού Επιτρόπου εις παν Εκκλησιαστικόν Έγγραφον όπερ και φορολογεί κατ' ιδίαν εκτίμησιν.

Άρθρ[ον] 9. Πρόεδρος της Δημογεροντίας και παντός άλλου σωματείου κοινοτικού ή Αδελφότητος είναι αυτοδικαίως η Αυτού Σεβασμιότης ο εκάστοτε Μητροπολίτης Δαρδανελλίων και Λαμψάκου ως λαβών παρά της Μητρος Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας το αξίωμα του Μητροπολίτου και ως ερωδιασμένος δι' υψηλού βερατίου παρά της αυτοκρατορικής κυβερνήσεως.

Άρθρ[ον] 10. Του Μητροπολίτου εδρεύοντος εν Δαρδανελλίοις πρόεδρος της Δημογεροντίας είναι ο εκάστοτε αρχιερατικός αυτού Επίτροπος όστις δεν είναι εκ των τεσσάρων μελών της Δημογεροντίας.

Άρθρ[ον] 11. Η Δημογεροντία συνεδριάζει οσάκις ο πρόεδρος ή και τρία των μελών ήθελον απαιτήσει τούτο, ευρίσκειται δε εν απαρτία οσάκις παραστώσι τα τρία μέλη μετά του προέδρου.

Άρθρ[ον] 12. Τα ζητήματα λύονται κατά πλειονοψηφίαν. Εν περιπτώσει ισοψηφίας νικά η ψήφος του προέδρου.

Άρθρ[ον] 13. Η Δημογεροντία έχει σφραγίδα επί της οποίας υπάρχουν χαραγμένοι γύρωθεν μεν αι λέξεις "Ορθόδοξος Κοινότης Λαμψάκου" και εν τω μέσω δε η εικών του αγίου Τρύφωνος. Η σφραγίς μένει παρά τω προέδρω και τίθεται εις παν εκκλησιαστικόν έγγραφον εκδιδόμενον υπό της Δημογεροντίας.

Κεφ. Γ' Περί Ταμίου

Άρθρ[ον] 14. Ο ταμίας της κοινής υπολήψεως αποθαύων είναι εν εκ των μελών της Δημογεροντίας, κοινός των τριών σωματείων, ορίζεται δε ή εν τη Γενική Συνελεύσει παρόντος του Μητροπολίτου ή και υπό μόνης της Δημογεροντίας.

Άρθρ[ον] 15. Ο ταμίας δαπανά μόνον επί τη βάσει του εγκεκριμένου προϋπολογισμού προκειμένου δε να δαπανηθεί ποσόν μη προβλεπόμενον υπό του προϋπολογισμού, εάν μεν είναι 50-100 γρ. δικαιούται να δαπανήσει τούτο πλην ουχί ποηλάκις 100 αηλά μόνον μέχρι 300 γροσίων κατ' έτος, εάν δε περισσότερα των εκατόν δαπανά κατόπιν αποφάσεως και εγκρίσεως της Δημογεροντίας.

Άρθρ[ον] 16. Εις τον ταμίαν παραδίδονται αι εισπράξεις αι διενεργούμεναι οθενδήποτε αφού υπογράψη ούτος εις το βιβλίον εκείνων παρά των οποίων λαμβάνει το χρήμα. Είναι δε προσωπικώς υπεύθυνος διά την διαχείρισιν.

Κεφ. Δ' Περί Εφορίας

Άρθρ[ον] 17. Η Εφορία απαρτίζεται εκ τριών μελών και εκλέγεται όπως και ότε εκλέγεται και η Δημογεροντία.

Άρθρ[ον] 18. Η Εφορία α) εποπτεύει επί της καλής πορείας της Σχολής επισκεπτομένη αυτήν δις του μηνός τουλάχιστον. β) διενεργεί την εισπραξιν των εισιτηρίων άτινα ορίζει από κοινού μετά της Δημογεροντίας. γ) Εγκρίνει τον κατάλογον των βιβλίων άτινα υποβάλλουσιν οι διδάσκαλοι επί τη βάσει του Πατριαρχικού προγράμματος της Αρχιεπισκοπής δ) εγκρίνει τον κατάλογον των δωρεάν παρεχομένων βιβλίων εις τους απόρους ε) παύει και διορίζει το προσωπικόν εν κοινή συνεδρεία μετά της Δημογεροντίας ως ισόψηφος και ισότιμος. στ) διενεργεί λαχείον κατ' έτος υπέρ της Σχολής και ζ) υποδεικνύει εις την Δημογεροντίαν ό,τι ήθελεν εγκρίνη ως προάγον την οικονομικήν και εσωτερικήν λειτουργίαν της Σχολής. η) Κρατεί βιβλίον όπου αναγράφει τας εισπράξεις των εισιτηρίων, βιβλίων, λαχείου και παραδίδει το χρήμα επί αποδείξει εις τον ταμίαν.

Κεφ. Ε' Περί Εκκλησιαστικής Επιτροπής

Άρθρ[ον] 19. Η Εκκλησιαστική Επιτροπή αποτελείται εκ δύο μελών εκλεγομένων ως και ότε εκλέγεται η Δημογεροντία.

Άρθρ[ον] 20. Η Εκκλησιαστική Επιτροπή α) Εποπτεύει και φροντίζει περί της καθαριότητος και ευπρεπείας του ιερού ναού. β) υποδεικνύει εις την Δημογεροντίαν παν ό,τι αφορά τον εξωραϊσμόν της Ιεράς Εκκλησίας γ) συνεδριάζει μετά της Δημογεροντίας ως ισόψηφος εις παν ό,τι [αποβλήπει] τον ιερόν ναόν, τους ψάλτας και τον νεωκόρον. δ) Κρατεί βιβλίον όπου αναγράφει τας εισπράξεις των δίσκων, του κηρού, των βαπτίσεων, Γάμων, κηδειών, χωριστά, και παραδίδουσα εις τον ταμίαν κατά πάσαν Κυριακήν παν το εισπραττόμενον εντός της εβδομάδος. Ζητεί παρ' αυτού να θέση την υπογραφήν του κάτωθεν του εν τω βιβλίω αναγεγραμμένου ποσού το οποίον λαμβάνει.

Κεφ. ΣΤ' Περί Σχολής

Άρθρ[ον] 21. Η Σχολή είναι τετρατάξιος Μικτή Αστική Σχολή.

Άρθρ[ον] 22. Εάν πρόκειται να προστεθή και πέμπτη τάξις, τούτο εγκρίνεται υπό της Δημογεροντίας και Εφορίας και επικυρούται υπό του Μητροπολίτου.

Άρθρ[ον] 23. Οι διδάσκαλοι οφείλουν να είναι κόσμιοι εντός και εκτός της Σχολής θεωρούνται δε αναδιωρισμένοι διά το επιόν σχολικόν έτος εάν μέχρι της πρώτης Αυγούστου δεν δηλωθή αυτοίς η από της θέσεως των απόλυσις.

Άρθρ[ον] 24. Ο πρώτος Διδάσκαλος ο και Διευθυντής της Σχολής οφείλει α) να συντάξη το πρόγραμμα των μαθημάτων επί τη βάσει του Πατριαρχικού Προγράμματος της Αρχιεπισκοπής β) να αναγράψη την διδακτέαν ύλην επί Αναλυτικού επί τη βάσει του προγράμματος <...> της Αρχιεπισκοπής γ) να υποδείξη τον κατάλογον των βιβλίων, δ) να καταρτίση το ωρολόγιον των μαθημάτων επί τη βάσει του αυτού προγράμματος και ε) να υποβάλη αυτά τη Εφορία προς έγκρισιν, κατά δε τον χρόνον της περιοδείας επικυρούται και υπό του Μητροπολίτου.

Άρθρ[ον] 25. Ο Διευθυντής κρατεί Μητρώων εν ω εγγράφει τους Μαθητάς και Μαθητριάς και σημειοί εις το τέλος του σχολικού έτους βαθμούς της επιδόσεως εις εν έκαστον μάθημα και της διαγωγής των μαθητών.

Άρθρ[ον] 26. Τα μαθήματα άρχονται περί τας αρχάς 7/βρίου και λήγουσι τη 30ή Ιουνίου τη δε Κυριακή μετά την 1ην Ιουλίου γίνεται η τελετή.

Άρθρ[ον] 27. Ο Διευθυντής οφείλει να κρατή βιβλίον εν ω αυτός μετά των συναδέλφων του καταγράφει κατά μήνα την ύλην των διδασκομένων μαθημάτων τιθείς κάτωθεν και την υπογραφήν του.

Άρθρ[ον] 28. Αι εξετάσεις γίνονται γραπτώς μεν εις τα Ελληνικά, Μαθηματικά, Θρησκευτικά και Ιστορίαν διά την Δ^ην τάξιν μόνον δε εις τα Ελληνικά διά τας λοιπάς τάξεις επί παρουσία της Εφορίας τα δε γραπτά των μαθητών σφραγιζόμενα τη σφραγίδι της Κοινότητος εκτίθενται κατά την ημέραν της τελετής ήτις τελείται κατά την πρώτην Κυριακήν μετά την 1ην Ιουλίου οπότε γίνονται και προφορικά εξετάσεις εις τα ελληνικά και εις όλα τα άλλα μαθήματα.

Άρθρ[ον] 29. Εις το τέλος της τελετής γίνεται η επίδοσις των ενδεικτικών μόνον εις τους μαθητάς της τελευταίας τάξεως η δε βαθμολογία γίνεται επί τη βάσει των καθ' όσον το σχολικόν έτος καθημερινών εξετάσεων και των ενιαυσίων τοιούτων.

Άρθρ[ον] 30. Τη αμέσως μετά την τελετήν αρχομένη εβδομάδι υποχρεούται το διδάσκον προσωπικόν να διανείμη τους ελέγχους εις όλους τους Μαθητάς των λοιπών τάξεων εν οίς σημειούται η επίδοσις των μαθητών εις εν έκαστον μάθημα.

Άρθρ[ον] 31. Οι βαθμοί είναι πέντε, Άριστα, Πάνυ Καλώς, Καλώς, Μετρίως, Κακώς. Οι λαμβάνοντες τους δύο τελευταίους βαθμούς είναι στάσιμοι.

Άρθρ[ον] 32. Τη Εορτή των Τριών Ιεραρχών γίνεται τελετή εν η ο Διευθυντής εκφωνεί τον Πανηγυρικόν της ημέρας. Επίσης ο Διευθυντής αναγινώσκει έκθεσιν των πεπραγμένων κατά την ημέραν της τελετής της επιδόσεως των ενδεικτικών.

Άρθρ[ον] 33. Γραμματεύς και των τριών Σωματείων είναι κοινός. Κρατεί τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Δημογεροντίας, της Εφορίας, όταν συνέρχωνται είτε χωρίς είτε και κοινή.

Άρθρ[ον] 34. Η εξέλεξις των λογαριασμών της Κοινότητος γίνεται καθ' ον χρόνον ο Μητροπολίτης ευρίσκεται εν Λαμψάκω κατά την τακτικήν αυτού περιοδείαν.

2. Θέματα για έρευνα

Τα προτεινόμενα θέματα βασίζονται στα ερωτηματολόγια που το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών είχε την καλοσύνη να παραχωρήσει στα ΓΑΚ Εύβοιας.

I. ΓΕΝΙΚΑ

Όνομα χωριού - κωμόπολης - πόλης

h Όνομα - προφορά (από κατοίκους, τούρκους, κατοίκους γύρω χωριών) - γραφή (ελληνικά - τουρκικά) - παλιότερα ονόματα - σχετικές παραδόσεις.

Κάτοικοι

h Εθνικότητα (Έλληνες, Τούρκοι, άλλες εθνικότητες) - αριθμός κατά εθνικότητα - ντόπιοι // από άλλα μέρη (συγκεκριμένα στοιχεία) - κρυπτοχριστιανοί.

Γλώσσα

h Ελληνική // τουρκική - διαφορές από άλλα χωριά (λέξεις, εκφράσεις κλπ.) - άλλα χωριά όπου μιλιόταν η ίδια γλώσσα.

Γεωγραφικά στοιχεία

h Πού ήταν χτισμένο το χωριό (σε βουνό, λόφο, κάμπο, οροπέδιο, κοντά σε ποτάμι, λίμνη ή θάλασσα) - ονόματα (ελληνικά - τουρκικά) - ρόλος που μπορεί να έπαιξαν αυτά τα στοιχεία στη ζωή της κοινότητας - γύρω χωριά // κωμοπόλεις // πόλεις (ελληνικά - τουρκικά).

h Κλίμα - εποχές του έτους - συνθήκες κατά εποχή - ονόματα εποχών και μηνών - ασχολίες κατοίκων σε κάθε εποχή.

Τοπωνύμια

h Ονόματα τοποθεσιών - στοιχεία για την κάθε τοποθεσία - μνημεία.

Εσωτερική μορφή χωριού

h Γενική περιγραφή - συνοικίες (αριθμός, ονομασίες) - δρόμοι (χωματόδρομοι, καλντιρίμια κλπ.) - πλατείες (πού βρισκόνταν - σε τι χρησίμευαν) - αλώνια - βρύσες // πηγές // στέρνες - βλάστηση.

h Κτίσματα - μορφή και υλικά δόμησης σπιτιών - εκκλησίες (πόσες, ποιες) - παρεκκλήσια - ξωκκλήσια - μοναστήρια - σχολεία - γραφείο κοινότητας - τζαμιά - χάνια - νεκροταφεία κλπ.

Οικονομία

h Γενικά - γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, βιοτεχνία κλπ. - προϊόντα - επαγγέλματα - μετανάστευση. Ανάλογα στοιχεία για Τούρκους.

Συναλλαγές οικονομικές και άλλες

h Είδη που η προμήθειά τους γινόταν από αλλού (είδη, ποσότητες, συχνότητα, συγκεκριμένα μέρη, τρόπος μεταφοράς) - είδη που πωλούνταν έξω από την κοινότητα (συγκεκριμένα στοιχεία) - παζάρια - χωριά με τα οποία γίνονταν συναλλαγές (ελληνικά // τουρκικά, είδος συναλλαγών) - ρόλος σταθμών караβανιών - θρησκευτικά πανηγύρια - σχέσεις με τους Τούρκους του χωριού (επαγγελματικές, προσωπικές, οικογενειακές) - στάση Τούρκων.

II. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Γενικά

h Αν είχε κοινότητα το χωριό, η κωμόπολη ή η πόλη - αν ανήκε σε άλλη κοινότητα - αν δεν ανήκε σε καμιά κοινότητα, πώς ρυθμίζονταν οι εσωτερικές υποθέσεις.

h Αν η κοινότητα περιλάμβανε και άλλα μικρά χωριά ή συνοικισμούς.

h Όρια κοινότητας, προσδιορισμός με γεωγραφικά στοιχεία.

Κοινοτική αρχή - προέλευσή της

h Πόσοι και ποιοι κυβερνούσαν - πώς τους έλεγαν (δημογέροντες, πρόκριτους κλπ.) - ονόματα (ελληνικά, τουρκικά).

h Προέλευση εξουσίας; εκλογή από τους κατοίκους - διορισμός από το Δεσπότη - διορισμός από τους Τούρκους - άλλη προέλευση.

Εκλογές

h Δικαίωμα εκλέγεσθαι: καθολικό - περιορισμοί (εντοπιότητα, περιουσία // είδος περιουσίας κλπ., προέλευση από ορισμένες οικογένειες, μορφωτικό επίπεδο, ηλικία κλπ.).

h Δικαίωμα εκλέγειν: όπως και για το δικαίωμα εκλέγεσθαι.

h Διεξαγωγή εκλογών: ειδική συγκέντρωση ή άλλος τρόπος - μέρα - τόπος - προκήρυξη (ναι // όχι, αν ναι, με ποιο μέσο) - τρόπος υποβολής υποψηφιοτήτων - ψηφοφορία // δια βοής // κοινή συμφωνία // άλλος τρόπος - εποπτεία ψηφοφορίας (από ποιους) - διάρκεια ψηφοφορίας - διαλογή ψήφων (από ποιους) ρόλος Δεσπότη ή αντιπροσώπου του - αποτελέσματα // πρακτικό - εκκλησιαστική τελετή.

h Επικύρωση αποτελεσμάτων: αν χρειαζόταν επικύρωση - αν ναι, από ποιον γινόταν (Τούρκους, Δεσπότη) - ανακοίνωση στην τουρκική αρχή ή στο Δεσπότη - αν γίνονταν ενστάσεις και, αν ναι, με ποια αιτιολογία - δυνατότητα Τούρκων ή

Δεσπότη να μην επικυρώσουν τα αποτελέσματα οδικά ή μερικά // αν ναι, τι γινόταν στη συνέχεια (επανάληψη εκλογών, οδικά ή μερικά).

Διορισμός

h Από ποιον διορίζονταν οι κοινοτικοί άρχοντες (Δεσπότη, Τούρκους) - προσόντα που απαιτούνταν - πώς γινόταν ο διορισμός - συνυπολογισμός γνώμης κατοίκων ή όχι.

Κόμματα

h Ύπαρξη αντίπαλων κομμάτων - σχηματισμός - χαρακτήρας (προσωπικά, τοπικά, οικονομικών συμφερόντων) - στοιχεία για κομματικούς ανταγωνισμούς.

Ανάληψη εξουσίας

h Πώς αναλάμβαναν την εξουσία οι νέοι κοινοτικοί άρχοντες (ορκωμοσία // σε ποιον, εκκλησιαστικές γιορτές, γλέντια, κεράσματα κλπ.).

Συγκρότηση κοινοτικής αρχής

h Αριθμός δημογερόντων - ενδεχόμενη αντιστοιχία με αριθμό ενοριών ή μαχαλάδων - κατανομή αρμοδιοτήτων - σχετικά με συνεδριάσεις (κάθε πότε, τήρηση πρακτικών κλπ.) - διάρκεια θητείας - σφραγίδα.

Τιμητικές διακρίσεις

h Συγκεκριμένες τιμητικές διακρίσεις (τιμητική θέση στην εκκλησία, στις τελετές της κοινότητας, του σχολείου ή αλλού, τιμητικές διακρίσεις από τους Τούρκους).

Αρμοδιότητες κοινότητας

h Κατανομή και είσπραξη φόρων τουρκικού κράτους; φόροι που ζητούσαν οι Τούρκοι συλλογικά απ' όλο το χωριό - βάση κατανομής από την κοινότητα στους κατοίκους - τρόπος είσπραξης - τήρηση φορολογικών βιβλίων.

h Είσπραξη προσωπικών φόρων - υποχρέωση κοινότητας να τους παραδίδει στην τουρκική εξουσία - συγκεκριμένοι φόροι κλπ.

h Εκτέλεση διαταγών τουρκικής διοίκησης; ναι/όχι - αν ναι, συγκεκριμένες διαταγές.

h Τάξη και ασφάλεια: ευθύνη κοινότητας αέναντι στους Τούρκους για την τάξη και την ασφάλεια στην περιφέρειά της - συγκεκριμένες αρμοδιότητες κοινότητας για ζητήματα τάξης και ασφάλειας - όργανα (χωροφύλακες, αγροφύλακες κλπ.) - διανομή νερού // νεροκράτες - αγορανομική εποπτεία.

Δημοτολόγιο

h Κατάλογος κατοίκων (όλων, αρρένων, οικογενειάρχων) - αν υπήρχε, για ποιο σκοπό τηρούνταν (φορολογικό ή άλλο) - ενδεχόμενη υποχρέωση απέναντι στους Τούρκους (για φορολογικούς ή στρατολογικούς σκοπούς).

Δικαιοσύνη

h Περιπτώσεις στις οποίες δικάζαν οι δημογέροντες (κτηματικές διαφορές, κληρονομικά, καθυστέρηση χρεών κλπ.) - πότε οι Χριστιανοί δικάζονταν από τον καδή, πότε από τους δημογέροντες, πότε από το Δεσπότη - πώς αποφάσιζαν οι δημογέροντες (απλή δαιτησία ή εφαρμογή νόμου) - τήρηση πρακτικών.

Πρόνοια

h Βοήθεια σε φτωχούς, αρρώστους, φυλακισμένους κλπ. - προικοδότηση ορφανών - πληρωμή χρεών - ύπαρξη νοσοκομείου, πτωχοκομείου, ορφανοτροφείου, κοινοτικού γιατρού - χρηματικά μέσα (από φόρους, κληροδοτήματα) - διαχείριση κληροδοτημάτων.

Σχολεία

h Ίδρυση και συντήρηση (από την κοινότητα ή άλλους οργανισμούς - διοίκηση σχολείου - διορισμός εφορείας, δασκάλου - χορήγηση υποτροφιών για σπουδές στην Κωνσταντινούπολη ή αλλού).

Ναοί

h Σχέσεις κοινότητας και ναού ή ναών: διοίκηση - ίδρυση και συντήρηση - πληρωμή ιερέων κλπ.

Κοινωφελή έργα

h Δρόμοι, βρύσες, γεφύρια κλπ. - πόροι.

Σχέσεις με Τούρκους και τουρκικές αρχές

h Τουρκική αρχή που επόπτευε την κοινότητα - έδρα - τρόπος άσκησης εποπτείας.

h Σχέσεις κοινότητας με τουρκικές αρχές σε χωριά όπου συγκατοικούσαν Έλληνες και Τούρκοι (συνεργασία, κοινά συμφέροντα κλπ.).

h Δυνατότητες της κοινότητας να παρέχει προστασία απέναντι στις τουρκικές αρχές.

h Τρόπος αντιμετώπισης τουρκικών αυθαιρεσιών - συγκεκριμένα περιστατικά.

Σχέσεις με Εκκλησία

h Εποπτεία Δεσπότη - συνεργασία (συγκεκριμένα ζητήματα) - τρόπος επίλυσης της διαφοράς σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ κοινότητας και Δεσπότη (συγκεκριμένα γεγονότα).

Περιοσία

h Συγκεκριμένα στοιχεία για ακίνητη περιουσία (κοινοτικά λιβάδια, κοινοτικοί αγροί, κοινοτικά σπίτια και μαγαζιά κλπ.) - τοποθεσία (στο χωριό, σε γειτονικά μέρη, στην Κωνσταντινούπολη) - μετρητά.

h Προέλευση περιουσιακών στοιχείων (αποθέματα, κληροδοτήματα κλπ.).

h Τρόπος διαχείρισης περιουσίας.

Προϋπολογισμός και απολογισμός

h Σύνταξη // έγκριση (από Δεσπότη, Τούρκους).

h Ποσά εξόδων // εξόδων (κατά προσέγγιση και κατά μέσο όρο).

Έσοδα

h Τακτικά: κοινοτικοί φόροι (όνομα, σε τι έμπαιναν, ποσοστό, σε χρήμα ή σε είδος, τρόπος είσπραξης, ποιοι πλήρωναν // ποιοι απαλλάσσονταν) - εκμετάλλευση περιουσίας.

h Κληροδοτήματα, δωρεές κλπ.

Έξοδα

h Τακτικά: μισθοί (υπάλληλοι, κλητήρες, αγροφύλακες κλπ. - συγκεκριμένα στοιχεία) - έργα - τόκοι και τοκοχρεωλύσια.

h Έκτακτα: έκτακτες ανάγκες (στοιχεία) - τρόπος αντιμετώπισης (π.χ. δάνεια) - συγκεκριμένα γεγονότα.

Ονόματα και δράση δημογερόντων

II. Η εγκατάσταση των προσφύγων στον ελληνικό χώρο

1. Από τον τοπικό τύπο Εφημερίδα "Εύριπος" (Χαλκίδα)

ΟΙ ΕΡΑΝΟΙ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΕΥΡΑ

Υπό την προεδρεία του Προέδρου των ενταύθα Πρωτοδικών κ. Σιαυροπούλου συνεκροτήθη 24μελής Επιτροπή εκ διαφόρων αρχών και συμπολιτών, η οποία ως υποεπιτροπή της εν Αθήναις Κεντρικής ήρξατο από ημερών εν τη πόλει μας του έργου των εράνων προς περιθάλην των συγκεντρωθέντων εν Χαλκίδι, Αιδηψώ, Σκιάθω και Σκοπέλω προσφύγων.

Η Επιτροπή αυτή διηρέθη εις δύο τμήματα, το μεν πρώτον διά συλλογήν αποκλειστικώς εράνων, το δε δεύτερον δια την διανομήν αυτών.

Μέχρι σήμερον εκ προσφορών εφ' άπαξ και μηνιαίων συνελέγη το ποσόν των δρ. 33,000, εκ των ήδη δε εγγραφέντων διά μηνιαίας προσφοράς υπολογίζεται ότι θα εισπραχθένται τακτικώς κατά μήνα το ποσόν των δρ. 15,000.

Εκ των εισπραχθέντων ενεκρίθη και ενηργήθη μέχρι τούδε η διανομή χρηματικών βοηθημάτων εις τους πρόσφυγας 8,000 δραχμών διά τας άμεσους ανάγκας των απολύτως ενδεών προσφύγων.

Το υπουργείον της Περιθάληως επληγράφησεν εις την Επιτροπήν ότι αποστέλλει 250 σάκκους αλεύρων, τα οποία θα διανεμηθούν δωρεάν εις τας οικογενείας των προσφύγων εν Χαλκίδι, Σκοπέλω, Αιδηψώ και Σκιάθω.

(φ. 2487, 20-10-1922)

ΑΡΑΙΩΣΙΣ

Και διά την πόλιν μας το προσφυγικόν ζήτημα έγινε άλυτον. Συζητήσεις διεξάγονται μεταξύ Επιτροπής και λοιπών αρμοδίων χωρίς όμως ακόμη να ευρεθή όχι μόνον τελική, αλλά ούτε προσωρινή καν θεραπεία του.

Όλοι οι ναοί της πόλεως γέμουν προσφύγων και εξακολουθούν να είναι αι συκαμερώτεραι εσΐαι μισομάων, του κόσμου αδυνατούντος πλέον και να εκκλησιάζηται.

Και όμως εν τω μεταξύ εξακολουθούν αι συζητήσεις, εν ω θα ημπορούσαμεν κάλλιστα ν' αραιώσωμεν όλον αυτόν τον επικίνδυνον προσφυγικόν συνωσιισμόν αποτελλομένου του περισσεύματός του και εις τόσα άλλα περίχωρα, και ιδία εις την Βοιωτίαν, όπου είναι πολύ ελάχιστος ο αριθμός των προσφύγων.

Αλλά εκτός του μέτρου τούτου οι αρμόδιοι δύνανται να θέσουν εις εφαρμογήν και την κατασκευήν προχείρων ξυλίνων παραπήγμάτων διά να εξοικονομήσουν κατοικίαν εις διοχιλίους και πλέον πρόσφυγας. Ο Δήμος εφήμισε προς τον σκοπόν αυτόν κυρίως μίαν πίσωσιν, την οποίαν βεβαίως δύναται και να διπλασιάση, συντρέχοντος δε και του Λιμενικού Ταμείου ημπορεί αξιόλογα να επιτευχθή εν Χαλκίδι μία λύσις του επικινδύνου διά τον δυστυχή αυτόν κόσμον, την υγείαν της πόλεως και από πάσης άλλης απόψεως προσφυγικού ζητήματος.

(φ. 2488, 5-11-1922)

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΗΜΙΑΙ

Οι πρόσφυγες εξακολουθούν κατέχοντες τους ναούς και τα σχολεία της πόλεως. Είνε αληθές ότι παρά της Επιτροπής επί της περιθάληως αυτών καταβάλλεται η δυνατή προσπάθεια διά την στέγασιν των αλλαχού, αλλά δυστυχώς μέχρι σήμερον δεν εγένετο δυνατόν να πραγματοποιηθή αυτή λόγω ποικίλων δυσκολιών και εμποδίων. Ήδη μανθάνομεν ότι επισκευάζονται παραωρηθέντα διάφορα οικήματα κενά καθώς και τα έξω της πόλεως παραπήγματα εις τα οποία ελπίζεται ότι θα εξοικονομηθή αρκετός αριθμός οικογενειών κενουμένων κατά πρώτον δύο ή τριών διδακτηρίων, καθώς και των ναών, εντός των οποίων η ζωή των προσφύγων είναι αδύνατος ένεκα του χειμώνος απειλούσα συγχρόνως και ανάπτυξιν επικινδύνων εις την δημοσίαν υγείαν επιδημιών.

Εις τον ναόν της Αγ. Παρασκευής υπάρχουν αι πλείστα κρούσματα ιλαράς, επίσης δε και εις τον ναόν του αγ. Νικολάου. Δι' όλους αυτούς τους λόγους επιβάλλεται νομίζομεν η μάλλον γοργότερα πρόνοια.

(φ. 2489, 19-11-1922)

ΑΣ ΚΙΝΗΘΩΜΕΝ ΟΛΟΙ

[...]Ρίψατε εν βλέμμα εις οιονδήποτε σημείον της πόλεως κεντρικόν ή απόκεντρον. Η βρώμα και η δυσωδία κυριαρχούν πανταχού και μόνο ο χιονώδης καιρός σώζει ακόμη την υγείαν της Χαλκίδος. Ολόκληρη η παραλιακή λεωφόρος ένα υπαίθριον συνεχές απ' άκρου εις άκρον

αποχωρητήριον, ο δημοτικός κήπος κοπρίζεται ανεξόδως και' ευφυσά, ως μας είπον, έκφρασιν κάποιου αρμοδίου, ένα δυσώδες παρά τον κήπον τέλμα καταργηθέντος προχείρου προσφυγικού βόθρου έναντι του Αγ. Νικολάου μένει απροσχωράπιστον, όλοι οι πέριξ των ναών της Αγ. Παρασκευής και του Αγ. Δημητρίου χώροι και μάνδρα εις ικανήν ακίνα έχουσι μεταβληθή εις τας φρικώδεστιας εστίας μασομάτων και ουδεμία ουδαμόθεν αναφαίνεται πρόνοια προς υγιεινήν πλήρωσιν των απαραίτητων μέσων της ανθρωπίνης ενδιαίτησεως των προσφύγων και αποσόβησιν του φοβερού κακού το οποίον απειλεί μίαν ολόκληρον πόλιν με την θανάσιμον πνοήν του και μας περιοφίγγει προμαντεύον ότι η υγεία και η ζωή μας κινδυνεύει σοβαρώς και εις κάθε βήμα.

[...]Έχομεν μάλιστα την γνώμην ότι όλοι οι Χαλκιδείς, αλλά και αυτοί οι ατυχείς ακόμη πρόσφυγες, οι διαμένοντες υπό αιτιγγανικής συνθήκας δύνανται να ζητήσουν την αραίωσιν της πυκνώσεως των εις εκάστην διαμονήν των και την αποστολήν όλων των υπό εκκρεμότητα στέγης προσφύγων και εις τα πέριξ χωρία ή και οπουδήποτε αλλού.

[...]Ας κινηθώμεν λοιπόν όλοι, προς μίαν ζωηροτέραν ενέργειαν μη μένοντες ούτε σιγήν ήσυχου πριν ή εξασφαλιώμεν την στοιχειώδη υγείαν της Χαλκίδος

(φ. 2492, 21-1-1923)

Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ

Την παρελθούσαν Πέμπην εις το Θέατρον της Παλιρροίας και εν μέσω καλού και εκλεκτού κόσμου της κοινωνίας της Χαλκίδος εδόθη η υπέρ των Προσφύγων ευεργετική παράστασις με την τρίπρακην ηθογραφική κωμωδία του κ. Γρηγ. Ξενοπούλου "Το Φιόρο του Λεβάντε".

Η παράστασις είχεν εξαιρετικήν επιτυχίαν. Οι κ.κ. ερασιτέχναι πολύ καλά μελετημένοι εις τους ρόλους των. Αμίμητος ο κ. Ιωάν. Θεοφιλάτος εις τον ρόλον του κ. Νιόνιου Νιονάκη δηλ. του Φιόρου του Λεβάντε. Επίσης έπαιξαν θαυμάσια και οι κ.κ. Χρ. Καλατζής ως Βάλδης, Γκ. Κούστας ως Γιαγιά του Βάλδης, Ν. Βάχλας ως Λιλή, Κωνστ. Κουφόπουλος ως Κατερίνα, Κωνστ. Αφενιάκης ως Χαρίλαος και Ι. Θαλασσιός ως Γάκης, ως και αι κυρίαί Ασπασία Σάνδη και Σιέλλα Παπαγιαννοπούλου εις τον ρόλον των θυγατέρων του Βάλδης.

Θαυμασία επίσης και η ολιγόλεπτος εμφάνισις του κ. Βάσσου Θεοχάρη ως Λούστρου.

Δίκαιος έπαινος λοιπόν εις τε τους κ.κ. ερασιτέχναις και τας κυρίας της Επιτροπής υπό την προεδρείαν της κ. Λ. Λάμπρου εις τους κόπους και τας φροντίδας των οποίων οφείλεται η επιτυχία της θαυμασίας αυτής προσεπερίδος.

(φ. 2493, 4-2-1923)

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑΠΗΓΜΑΤΩΝ

- Ο Αμερικανικός Ερυθρός Σιαυρός εν Χαλκίδι

Αφικθείσης ενταύθα αντιπροσωπείας του Αμερικανικού Ερυθρού Σιαυρού υπό τον υγειονόμον κ. Πλακ και τον επιθεωρητήν κ. Ηλιάδην εγένετο παρ' αυτής επιθεώρησις της μέχρι σήμερον διαχειρίσεως εις την παραλαβήν και διανομήν των υπέρ των προσφύγων σταλέντων Αμερικανικών αλεύρων και άλλων ειδών περιθάλψεως των, συγχρόνως δε απεφασίσθη η λειτουργία εν τη πόλει μας κέντρου εφοδιασμού ειδών διατροφής και περιθάλψεως των προσφύγων, ενοικιασθείσης προς τούτο και καταλλήλου αποθήκης.

Υπό την επίβλεψιν της Αμερικανικής αντιπροσωπείας, υποδειξάσης ως κατάλληλον τόπον ανεγέρσεως παραπηγμάτων την εκτεταμένην και ανοικτήν παρά την Καναπίτσαν θέσιν, απεφασίσθη η ταχεία έναρξις της κατασκευής αυτών διαυθεμένου ποσού πλέον των 100,000 εκ ποτώσεων του Δήμου και του ταμείου της Επιτροπής των Προσφύγων.

(φ. 2494, 3-3-1923)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Πρός
Την Α'. Ομάδα Κυριών
Ενταύθα

Ο ενταύθα Μικρασιατικός Σύλλογος Προσφύγων η "Ένωσις" έχων υπ' όψει τας πολλαπλάς και ποικίλας εκδουλεύσεις τας οποίας αφειδώς και εθνοπρεπώς παρέσχε και εξακολουθεί να παρέχη η Υμετέρα Ομάς, προς περίθαλψιν και ανακούφισιν των εν Χαλκίδι προσφύγων αδελφών αφ' ης ημέρας ούτοι αφίκοντο ενταύθα, λαμβάνει την τιμήν να εκφράση υπίν τας απείρους ευχαριστίας του Συλλόγου ημών, και παρακαλεί υμάς όπως μετά του αυτού ζήλου και ενδιαφέροντος εξακολουθή η υμετέρα Ομάς προσφέρουσα τας τόσον φιλανθρωπούς και ευγενείς υπηρεσίας της επί τω Ελληνοπρεπέι και ιερώ τούτω σκοπώ.

Δεχθήτε παρακαλούμεν την διαβεβαίωσιν της εξαιρέτου προς υμάς υπολήψεως μας.

Ο Πρόεδρος
Θ. Θεοδωρίδης

Ο Γραμματέυς
Α. Ραλλήτοος
(φ. 2497, 5-4-1923)

-- Άτοπον και ανθυγιεινόν

Αι πρόσφυγες αι διαμένουσαι εις τας οικίας Τραπεκλή και Παύλου μαγειρεύουν και πλένουν τα ρούχα τους επί της πλατείας, έμπροσθεν των οικημάτων των.

Φανιάζεται δε κάθε ένας, το τι γίνεται εκεί από καθαριότητα εν μηνί Ιουνίω, μη υπάρχοντος και

αποχωρητηρίου, καθ' όσον κáθηνται ούτοι εις τα μαγαζιά των άνω οικιών.

Μετά την αραίωσιν των προσφύγων κατοπιν της κατασκευής των παραπηγμάτων, έπρεπε να μεταφέρουν αμέσως τας οικογενείας αυτάς εκ του μόνου κέντρου της πόλεως.

Αλλά αφού δεν έγινε αυτό, τουλάχιστον πρέπει να υποδειχθή εις τον κόσμον αυτόν ότι η θάλασσα είναι κοντά τους, και επομένως δέον εκεί να καταφεύγουν, και να προσέχουν πολύ και τα πεύκα της Πλατείας, διότι μέγιστος υπάρχει και ο φόβος της πυρκαϊάς τώρα το καλοκαίρι, και να μη τα καταστρέφουν με το άπλωμα των ενδυμάτων των, όπως έχουν ήδη κάνει εις δύο εξ αυτών, άπανα και εξηράνθησαν ήδη.

Θα είνε πολύ κρίμα να χάσωμε και το μόνο σιόλιωμα του τόπου μας.

(φ. 2503, 30-6-1923)

ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ

-- Το έργον της Αμερικανικής οργανώσεως εν Χαλκίδι

Η Αμερικανική Οργάνωσις των Κυριών διά την περιθαλψιν των ορφανών προσφυγοπαίδων συνεκέντρωσεν ήδη εν Χαλκίδι και εγκατέστησε εις τα κίρια των Στρατώνων 1500 σχεδόν άρρενα ορφανά, των οποίων καθημερινώς βελπώνει την εγκατάστασιν, την καλήν των δίαιταν και αγωγήν. Παρεσκεύασεν ιδιαίτερα διαμερίσματα διά το προσωπικόν των διδασκάλων, ους εξέλεξεν εκ των προσφύγων, ήρχισε την τακτική αυτών διδασκαλίαν, επιμελείται ιδιαίζόντως της υγιεινής και καθαριότητος αυτών δι' ειδικών θαλαμηπόλων κυριών και δεσποινίδων και εν γένει η εργασία της Αμερικανικής Οργανώσεως είναι τοιαύτη ώστε μαρτυρεί ότι κατά πάσαν πιθανότητα η εγκατάστασις των ορφανών εν Χαλκίδι θα διαρκέση επί μακρόν χρόνον.

Από τα προσφυγόπουλα ορφανά ελάχιστα είναι Αρμενικών οικογενειών, πάντα δε τα άλλα ελληνόπουλα εκριζωθέντα από τας εστίας αυτών και τους κόλπους της οικογενείας των.

Οι λόγοι δεν είνε αρκετοί διά να εξαρθή δεόντως το μέγα έργον, όπερ τόσον αθρούβως επιτελεί και εν Χαλκίδι η φιλόανθρωπος Αμερικανική Ένωσις των Κυριών. Όλα αυτά τα ορφανά, με απλήν μεν αλλά καθαράν περιβολήν και με σεμνόν παράσημα και ύφος, περιουνελέγησαν, όταν η μεγάλη λαίλαψη η ενοκήψασα εκεί κάτω εις την Μ. Ασίαν και τον Πόντιον τα απέσπασεν ως φύλλα από τον κορμόν του δένδρου και παντέρημα τα έρριψεν ενιαύθα, υπό των Κυριών τούτων της φιλανθρωπικής Ένώσεως, αι οποίαι αληθώς ως μητέρες και αδελφαί περιθάλπουσιν ταύτα διά σιοργής και αόκνως μεριμνώσι διά την

συντήρησιν και μόρφωσιν αυτών.

(φ. 2502, 14-7-1923)

ΕΠΙΤΑΞΙΣ ΤΣΙΦΛΙΚΙΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Επιταχθέντων αποφάσει του οικείου Υπουργείου των αγροκτημάτων Βαϊώντιος των κληρονόμων Β. Βουδούρη, του ιδιοκτήτου χωρίου Τριάδος του κ. Σπυρ. Κριεζιώτου, του χωρίου Μπούρνου και των κτημάτων Κοπανά ιδιοκτησίας κ. Κ. Βαρατάση ήρχισεν από πνων ημερών και η εις αυτά μεταφορά και εγκατάστασις προσφύγων.

Ούτω δι' επιτάξιου αιτηπολιούσιν αφίχθησαν προ πέντε ημερών ενιαύθα 350 οικογένειαι προσφύγων εξ Αρτάκης οίτινες άπαντες μετεφέρθησαν εις Βαϊώντια ένθα εσετάσθησαν προσωρινώς υπό σκηνάς. Ο αριθμός των οικογενειών αυτών εις άτομα υπολογίζεται εις 1500. Ομοίως αναμένεται να καταπλεύση και έτερον αιτηπόλιον με πρόσφυγας προς εγκατάστασίν των εις την περιφέρειαν του χωρίου Τριάδος.

Εις το χωρίον Μπούρνος και τα κήματα Κοπανά απεφασίσθη να εγκατασταθούν 170 οικογένειαι εκ Λαμψάκου, πιθανώς δε και υπερτριάκοντα τοιαύται εξ Αρτισού, διαμένουσαι ήδη όλαι ενιαύθα.

(φ. 2507, 13-10-1923)

ΑΣΘΕΝΟΥΝ ΚΑΙ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ

Οι πρόσφυγες της Αρτάκης οι οποίοι μετεφέρθησαν εις τον Βαϊώντια προς εγκατάστασιν υφίστανται τα πάνδεινα εκτεθειμένοι εκεί εις παντοειδείς στερήσεις τροφίμων και τους κινδύνους του ψύχους, τους οποίους προκαλεί η αρχομένη χειμερινή περίοδος, λαμβανομένου υπ' όψει ότι όλαι των διαμένουν και πρόκειται να διαχειμάσουν υπό σκηνάς προχείρως εκεί στηθείας. Καθημερινώς ασθενούν και πλείστοι εξ αυτών αποθνήσκουν χωρίς ουδεμίαν σοβαρά πρόνοια να λαμβάνεται διά την υγείαν και την διάσωσίν των. Μόνον μία πρόνοια ασφαλώς λαμβάνεται πώς να αποκτήσουν πάντες το δικαίωμα της πολυτίμου ψήφου! Δεν ήτο προτιμότερον όμως οι ταλαίπωροι αυτοί άνθρωποι να μετεκινούντο αρχομένης της ανοίξεως; Ημείς και παρά τας σχεπκάς διαμαρτυρίας του αρχηγού των Ελευθεροφρόνων δεν δυνάμεθα ποτέ βεβαίως να πιστεύσωμεν ότι την τοιαύτην μετακίνησιν υπηγόρευσαν κομματικοί μόνον υπολογισμοί. Τοιαύτην εγκληματικήν σκέψιν θεωρούμεν αναξίαν και του τελευταίου Έλληνος πολίτου.

(φ. 2508, 20-10-1923)

2. Δείγματα αρχειακού υλικού

Αρχεία Νομού Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Δημ. 1.1

α. Αναφορά του διοικητή του Αστυνομικού Σταθμού Νεάπολης προς το Αστυνομικό Τμήμα Χαλκίδας σχετικά με την καθαριότητα των παραγκών του Αγίου Ιωάννου (2 Ιουλίου 1927):

"Λαμβάνω την τιμήν ν' αναφέρω ότι ενεργήσας σχετικήν επιθεώρησιν εις τας παράγκας Αγίου Ιωάννου εις ας κατοικούσι πρόσφυγες παρατήρησα μεγάλην ελθεινότητα υπό έποψιν καθαριώτητος και σορούς ολοκλήρους σκουπίδια από τα οποία πηγάζουσι πλείσται όσαι μεταδοτικά κλπ. ασθένεια, πάντα τα ανωτέρω προέρχονται από την πλημμυρή μετάβασιν των κάρρων της καθαριώτητος και ως εκ τούτου μέγας κίνδυνος απειλεί την Δημοσίαν υγείαν, παρακαλώ όθεν όπως εν τη ευαρεσκεία Σας ενεργήσητε τα δέοντα παρά τη Νομαρχία και διαταχθή ο επί της καθαριώτητος εργολάβος να αποστέλη εκάστην Τρίτην και Παρασκευήν ανά δύο κάρρα και παραλαμβάνει τα σκουπίδια προς πρόληψιν σοβαρών ασθενειών". (Φάκ. 295).

β. Η "Γενική Οργάνωσις Προσφύγων ο "Άγιος Ιωάννης" Χαλκίδος" προς το δήμαρχο Χαλκιδέων (29 Οκτωβρίου 1934):

"Κύριε Δήμαρχε

Η Γεν. Οργάνωσις Προσφύγων "Άγιος Ιωάννης" Χαλκίδος λαμβάνει την τιμήν να παρακαλέση Υμάς όπως εκ μέρους του Δήμου ούτινος άρχεται χορηγήσητε εν μικρόν κονδύλιον 250 δρχ. προς επιδιόρθωσιν του, παρά τον ημέτερον Συνοικισμόν, ευρισκομένου Φρέατος ούτινος η χρησιμοποίησις παρά των κατοίκων είναι απαραίτητος καθότι η μοναδική βρύσι του Συνοικισμού μας αποτελούμενου από 350 οικογενείας δεν ανταποκρίνεται προς τας ανάγκας ημών. Καθώς και ένα σάκκον τσιμέντο". (Φάκ. 353).

γ. Αίτηση κατοίκων "του νεοκτίστου Συνοικισμού "ο Άγιος Ιωάννης" της πόλεως Χαλκίδος" προς τον πρόεδρο και το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Χαλκιδέων (20 Μαΐου 1936):

"Από οκταμήνου περίπου, ως γνωστόν ο ενταύθα νεόκτιστος συνοικισμός Αγίου Ιωάννου κατοικείται εξ εξήκοντα και πλέον οικογενειών.

Δεν διαφεύγει την Υμετέραν αντίληψιν ότι οι κάτοικοι του συνοικισμού τούτου ως και οι λοιποί της πόλεως κάτοικοι έχουσι ανάγκην υδρεύσεως, καθαριώτητος και φωτισμού στοιχείων εκ των μάλλον απαραίτητων ίνα καταστή δυνατή η διαμονή αυτών και η εξασφάλισις της υγείας ου μόνον των κατοίκων τούτου του συνοικισμού, αλλά και ολοκλήρου της πόλεως.

Έχοντες υπ' όψει την ευγενή και φιλοπρόοδον δράσιν του Δημοτικού Συμβουλίου, διεπόμεθα υπό της απορίας, πώς τούτο δεν ηθέλησε μέχρι τούδε να ενδιαφερθή διά τα ζωτικώτατα ταύτα ζητήματα του συνοικισμού τούτου άτινα ως ελέχθη είναι και ζητήματα ολοκλήρου της πόλεως.

Θέλομεν να πιστεύωμεν ότι η εγκατάλειψις του Συνοικισμού τούτου, οφείλεται μάλλον εις το ότι το Δημοτικόν Συμβούλιον ευρίσκειται εν αγνοία της εν τω συνοικισμό υφισταμένης κατάστάσεως.

Και εγένοντο μεν αλληπάλληλα διαβήματα προς τον Κον Δήμαρχον, φαίνεται όμως ότι ταύτα δεν ετέθησαν υπ' όψει του Συμβουλίου διότι δεν έτυχον της προσηκούσης προσοχής. Διότι το αποτέλεσμα των διαβημάτων μας τούτων ήτο η τοποθέτησις μιάς και μόνον κρήνης ύδατος εν τω συνοικισμό ήτις φέρει ύδωρ μετά πάροδον δύο ημερών και δύο μόνον ώρας ποσόν δηλαδή το οποίον δεν επαρκεί διά τας ανάγκας μιάς μόνον οικογενείας εν τη λοιπή πόλει.

Καθαριότης ουδαμώς υφίσταται, οδοκαθαριστής, ή κάρρον περισυλλογής των απορριμμάτων δεν ενεφανίσθησαν εις τον συνοικισμόν αφ' ης ούτος έχει κατοικηθή, τα δε σκουπίδια ρίπτονται εις μικράν ως εικός απόστασιν από των οικιών δημιουργούντα ως γνωστόν εστίας μολυσματικής και ιδίως κατά την θερινήν περίοδον.

Φωτισμός δεν υφίσταται καίτοι λόγω του απομεμακρυσμένου από του Κέντρου και της κατοικίας πλησίον του συνοικισμού παντός είδους κακοποιών, κλπ. (οίκοι ανοχής κλπ.) έδει εκ των πρώτων να είχαν εγκατασταθεί τοιούτος.

Η έλλειψις εξ άλλου ύδατος επαρκούς διά την καθαριότητα μεγάλους εγκυμονεί κινδύνους διά την υγείαν του συνοικισμού.

Προ της καταστάσεως ταύτης εθεωρήσαμεν σκόπιμον και επιβεβλημένον ν' απευθυνθώμεν προς την Δημοτικήν Αρχήν όχι διά να υπομνήσωμεν την προς τούτο υποχρέωσιν της - διότι είμεθα βέβαιοι ότι το Δημοτικόν Συμβούλιον εν τη σημερινή αυτού συνθέσει είναι πλήρως κάτοχον των υποχρεώσεων και καθηκόντων αυτού - αλλά να παρακαλέσωμεν όπως εν τη γενική μερίμνη αυτού υπέρ των συμφερόντων των δημοτών και της πόλεως κρίνη και αυτό μεθ' ημών το απαραίτητον της προτιμήσεως 1) της υδρεύσεως, προ παντός 2) καθαριώτητος και 3) φωτισμού του συνοικισμού, αναγκών τελείως απαραίτητων διά την ύπαρξιν της ζωής του ανθρώπου.

Κατόπι των ανωτέρω, λαμβάνομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν όπως ευαρεστούμενοι προέβληθη επειγόντως εις την λήψιν των αποφάσεών σας σχετικώς με την ικανοποίησιν των ανωτέρω δικαίων αιτημάτων μας, λαμβανομένου υπ' όψει ότι εισερχόμεθα εις την εποχήν του θέρους, εποχήν λίαν επικίνδυνον, ένεκεν της ελλείψεως, ως προεξετέθη, των εν λόγω μέσων.

Ευπειθέστατοι

Οι Αιτούντες Κάτοικοι Συν. Αγίου Ιωάννου"

(φάκ. 67)

δ. Έκθεση των υγειονομοφυλάκων για τους συνοικισμούς Τούρκικα μνήματα, Αγίου Ιωάννου και Αγίου Στεφάνου (30 Ιουνίου 1939) που στέλνεται από τον προϊστάμενο του Υγειονομικού Κέντρου Εύβοιας προς το δήμαρχο Χαλκιδέων (3 Ιουλίου 1939):

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΝΗΜΑΤΑ

Ο συνοικισμός αυτός αποτελείται εκ 1000 περίπου κατοίκων εκ 220 ήτοι οικογενειών εκάστη των οποίων διαμένει εντός ενός δωματίου εκ των 45 ξυλίνων παραπηγμάτων.

Η οικονομική κατάσταση των κατοίκων είναι κακή λόγω του ότι ασχολούνται ούτοι εις μικροεργασίας, μικροπωληταί, πλανώδιοι οπωροπώληι κλπ., και οι περισσότεροι εργάται.

Η υγιεινή διαβίωσις είναι αθλιεστάτη λόγω των κακών υγιεινών συνθηκών εις τας οποίας ευρίσκονται και τας οποίας λεπτομερώς θα αναφέρωμεν κατωτέρω.

1) Υδρευσις

Ο συνοικισμός υδρεύεται εκ του δικτύου της πόλεως διά (4) τεσσάρων κρημών ευρισκομένων εις δύο κεντρικά σημεία του συνοικισμού εξυπηρετούσαι επαρκώς λόγω της θέσεως και της σχεδόν συνεχούς ροής των το κοινόν. Το δίκτυον είναι παλαιόν. Διακλαδίζεται εκ του κεντρικού αγωγού των παλαιών στρατώνων εις το σημείον παρά το εργοστάσιον μακαρονοποιίας Στυλιανίδου.

Ενταύθα αναφέρονται και τα δύο φρέατα τα οποία όμως δεν χρησιμοποιούνται προς πόσιν εμμή διά την πυροσβεστικήν υπηρεσίαν και διά κατάβρεγμα των οδών. Ταύτα είναι ελλειπώς κεκαλυμμένα και έχουν βαρούληκον διά την άντλησιν.

2) Αποχέτευσις - Αποχωρητήρια

Όλα τα οικιακά ακάθαρτα ύδατα προερχόμενα εκ του καθαρισμού και πλύσεως των ρούχων, οικιακών σκευών κλπ., ρίπτονται εις τας μικράς οδούς του συνοικισμού συγκεντρούμενα δε, ως επί το πλείστον, εις μικράς και προχείρους αύλακας διατρέχουν και πλημμυρίζουν ολόκληρον τον συνοικισμόν.

Αι περισσότεραι των αποχετευτικών αυτών αυλάκων ενούνται εις μίαν και διοχετεύονται εις τον, παρά τα κεραμοποιεία και αγγειοπλασεία, αγρόν όπου καθιστάμενα στάσιμα αποτελούν μεγάλην νοσογόνον εστίαν.

Η κακή αυτή διάθεσις των πάσης προελεύσεως ακαθάρτων οικιακών υδάτων δημιουργεί λίαν ανθυγιεινήν κατάστασιν προς μέγαν κίνδυνον της υγείας των κατοίκων.

Δι' όλον τον πληθυσμόν του συνοικισμού υπάρχουν 2 κοινόχρηστα αποχωρητήρια 20 εν συνόλω θέσεων ευρισκόμενα εις το άκρον του συνοικισμού και τα οποία ευρίσκονται σήμερον υπερπλήρη, άχρηστα και εις αθλιεστάτην κατάστασιν. Ένεκεν των λόγων τούτων (της μεγάλης αποστάσεως και της υπερπληρώσεως) τα αποχωρητήρια ταύτα δεν χρησιμοποιούνται σήμερον παρά των κατοίκων. Παρ' όλων χρησιμοποιείται το ύπαιθρον ή μικρόν δοχείον το οποίον εκκενούται εις το άκρον της οδού, κατά την ώραν της νυκτός, ή εις τι μέρος απόκρυφον του συνοικισμού.

Επιπροσθέτως ο περίξ χώρος των αποχωρητηρίων ως και αυτά ταύτα τα αποχωρητήρια λόγω της μη χρησιμοποιήσεώς των, χρησιμοποιούνται νυν και ως τόπος απορρίψεως παντός είδους ακαθαρσιών και απορριμματικών ουσιών όπου συγκεντρούμενα εις πολλούς και μεγάλους σωρούς αποτελούν και δημιουργούν μίαν μεγάλην ανθυγιεινήν και νοσογόνον κατάστασιν.

3) Απορρίμματα

Ο καθαρισμός του συνοικισμού έχει αναληφθή υπό του Δήμου Χαλκιδέων, το συνεργείον δε καθαριότητος διέρχεται άπαξ μόνον της εβδομάδος, ή και αργότερον, κατά τας διαβεβαιώσεως των κατοίκων εκφρασθείσας υπό τύπον διαμαρτυρίας και παραπόνων. Τα συλλεγόμενα απορρίμματα εναποτίθενται παρά του ίδιου συνεργείου καθαριότητος ολίγον τι έξω του συνοικισμού παρά την συνοικίαν "Βούρκος" ή εις το άνοιγμα ΣΑΝΟΥ παρά την θάλασσαν νοτίως και πλησίον του συνοικισμού "Αγ. Ιωάννου" παρά τας διαμαρτυρίας των εκεί κατοίκων.

Οικιακά δοχεία συλλογής απορριμματικών ουσιών δεν υπάρχουν. Παν περιττόν ρίπτεται εις τας οδούς.

4) Οίκησις

Ως και προηγουμένως ανεφέραμεν εκάστη οικογένεια αποτελουμένη κατά μέσον όρον εκ 5 ατόμων διαμένει εις εν και μόνον δωμάτιον το οποίον χρησιμεύει ακόμη και ως κουζίνα.

Ο χώρος αυτός 36 μ³ περίπου δι' όλην την οικογένειαν είναι τελείως ανεπαρκής λαμβανομένου υπ' όψει ότι ελλαττούται ακόμη περισσότερον εκ του χώρου ον καταλαμβάνουν και τα ευρισκόμενα έπιπλα της οικίας. Όλα είναι εισόγεια και κατασκευασμένα διά σανίδων επενδεδυμένα εξωτερικώς και εις την οροφήν διά πισσοχάρτου. Λόγω της πυκνής κατασκευής των παραπηγμάτων και των στενών και μικρών οδών ο αερισμός αυτών είναι ελάχιστος και ανεπαρκής.

Εκ των ανωτέρω λαμβάνει τις αμυδράν ιδέαν της διαβιώσεως των κατοίκων του συνοικισμού η οποία ομολογουμένως είναι υπέρ το δέον κακή.

Υποδειχθέντα παρ' ημών μέτρα βελτιώσεως

Υδρευσις

Προκειμένου περί της υδρεύσεως δέον όπως ορισθή επακριβώς η διέλευσις των υδροσωλήνων διότι τούτο είναι άγνωστον. Δεδομένου ακόμη ότι οι σωλήνες είναι παλαιοί πρέπει να αντικατασταθούν διά καινουργών τοιούτων, πλην του εσωτερικού υδραγωγείου ούτως ειπείν του συνοικισμού το οποίον οδηγεί εις τας δύο κρήνας και όπερ είναι μοιλύβδιον.

Αποχέτευσις - Αποχωρητήρια

Διά την αποχέτευσιν και τα αποχωρητήρια τα δύο και μεγαλύτερα ζητήματα του συνοικισμού τα οποία αποτελούν ως ανωτέρω είπομεν την μεγαλύτερα ανθυγιεινήν κατάστασιν συνεστήσαμεν τα εξής.

1) Την ανάληψιν υπ' ενός εργάτου της καθαριότητος των αποχωρητηρίων άπαξ τουλάχιστον της ημέρας και το ασβέστωμα τούτων ως και των οδών, ρείθρων, αυλάκων αποχέτευσσεως, ρυπαρών χώρων κλπ. αποζημιουμένου υπό των ιδίων των κατοίκων τη φροντίδι και επιβλέψει του τοπικού εκεί Συλλόγου του οποίου το προεδρείον συγκατετέθη εις τας

υποδείξεις και προτροπές μας.

Κατόπιν προγενεστεράς αναφοράς ημών (12-6-39) ως και διά του υπ' αριθ. 1113/9-6-39 εγγράφου της Προϊσταμένης ημών αρχής παρεκλήθη ο Δήμος Χαλκιδέων όπως προβή εις την εκκένωσιν και καθαρισμόν των αποχωρητηρίων και τον τακτικώτερον καθαρισμόν του συνοικισμού. Συν τη εκτελέσει αυτών ο Δήμος δέον όπως κατασκευάση απορροφητικών βόθρων αναλόγων διαστάσεων διά την συγκέντρωσιν των ακαθάρτων υγρών των αυλάκων του συνοικισμού προ του κτήματος και παρά τα κεραμοποιεία όπου νυν διασκορπίζονται και δημιουργούν ως είπομεν κακήν και ανθυγιεινήν κατάστασιν. Επειδή λόγω της μεγάλης ενδείας των κατοίκων ο συνοικισμός και ο μικρός εκεί τοπικός Σύλλογος στερείται πόρων διά την αγοράν ασβέστου ο Δήμος Χαλκιδέων δέον ακόμη όπως χορηγή καθ' εβδομάδα ανάλογον ποσότητα ασβέστου διά το ασβέστωμα και καθαρισμόν των αποχωρητηρίων, οδών κλπ. περιοριζόμενου του συνοικισμού να αποζημιώη τον εργάτην μόνον ως συνεφώνησαν και συγκατετέθησαν και οι ίδιοι. Ελπίζοντας ότι ο Δήμος θα προβή εις την εκτέλεσιν των υποδειχθέντων και αναλαμβάνοντες πλέον εις το εξής οι ίδιοι οι κάτοικοι του συνοικισμού όσα προηγουμένως σχετικώς με την καθαριότητα συνεστήσαμεν η ανθυγιεινή εκεί κατάστασις ήθελε βελτιωθή τα μέγιστα.

Οικιακοί βόθροι ή λάκκοι διά την συγκέντρωσιν των ακαθάρτων οικιακών υγρών δεν είναι δυνατόν να κατασκευασθώσι λόγω του στενού χώρου και της πυκνής οικήσεως, διά τον λόγω δε αυτόν περιοριζόμεθα εις την σύστασιν της τακτικής ασβεστώσεως, και την οποίαν θεωρούμεν ουσιώδη και απαραίτητον, των συγκεντρωτικών μικρών αυλάκων της αποχετεύσεως. Εις το σημείον τούτο θα επιμείνωμεν και θα παρακολουθήσωμεν ημείς επισταμένως.

Απορρίμματα

Η συλλογή των απορριμμάτων του συνοικισμού δέον να ενεργήται τρις της εβδομάδος τουλάχιστον υπό των εργατών του Δήμου η δε διάθεσις να γίνεται εις τον ορισθέντα υπ' ημών τόπον απορρίψεως και ουχί εκεί ένθα ρίπτονται σήμερον δημιουργουμένων ανθυγιεινών εστιών αίτινες δικαίως προκαλούσι τας διαμαρτυρίας των κατοίκων και δη του συνοικισμού Αγίου Ιωάννου.

Ημείς προσεπαθήσαμεν να κατανοήση το κοινόν την χρησιμότητα του δοχείου συλλογής των οικιακών απορριμμάτων και συνεστήσαμεν την προμήθειαν τούτου έστω και απλού (τενεκέ) κεκαλυμμένου.

Οίκησις

Προκειμένου περί της οικήσεως αν και αποτελεί σπουδαιότατον ζήτημα υγιεινής, επειδή εκφεύγει της αρμοδιότητός μας και χρήζει γενικώτερου Κρατικού ενδιαφέροντος δεν αναφέρομεν τίποτε.

"ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ"

Ο συνοικισμός ούτος έχει πληθυσμόν 1200 περίπου κατοίκων πτωχών ως επί το πλείστον και ασχολουμένων εις μικροεργασίας (μικροπωληταί, οπωροπώληαι, λαχανοπώληαι κλπ.) και ως εργάται. Η οικονομική κατάστασις των κατοίκων είναι πτωχή.

Η υγιεινή κατάστασις των κατοίκων είναι επίσης κακή λόγω των κακών συνθηκών εις τας οποίας διαμένει και ζει ο πληθυσμός.

1) Υδρευσις

Ο συνοικισμός υδρεύεται διά του δικτύου της πόλεως Χαλκίδος διά πέντε (5) κρηνών ευρισκομένων εις δύο σημεία του συνοικισμού και αίτινες λόγω της κεντρικής θέσεώς των και της συνεχούς ροής εξυπηρετούν το κοινόν επαρκώς. Το δίκτυον αποτελείται εκ χυτοσιδηρών και εκ μολύβδου σωλήνων (Το δίκτυον του νεκροταφείου είναι εκ μολύβδου). Ο συνοικισμός υδρεύεται εκ του εξωτερικού υδραγωγείου διά διακλαδώσεως εκ της θέσεως Σιμιστήρα και εκ του νεκροταφείου χωρίς να ενούται με την δεξαμενήν της πόλεως διά τούτο δε και η παροχή του ύδατος είναι συνεχής. Το δίκτυον είναι παλαιόν.

Ενταύθα αναφέρομεν και τα 4 φρέατα κεκαλυμμένα ελλειπώς μετά βαρούλκου τα οποία όμως δεν χρησιμοποιούνται προς πόσιν ειμή διά την πυροσβεστικήν υπηρεσίαν και κατάβρεγμα των οδών.

2) Αποχέτευσις - Αποχωρητήρια

Όπως εις τον προαναφερθέντα συνοικισμόν "Τούρκικα Μνήματα" ούτω και εδώ όλα τα οικιακά ακάθαρτα υγρά, πλυσταριού, κουζίνας κλπ. ρίπτονται εις τας οδούς όπου αποξηραίνονται ή διά των μικρών αυλάκων διατρέχουν όλον τον συνοικισμόν. Η κακή αύτη διάθεσις των αποχετεύσεων του συνοικισμού δημιουργεί μίαν μεγάλην ανθυγιεινήν κατάστασιν διά την υγείαν των κατοίκων.

Δι' όλον τον πληθυσμόν των 1200 κατοίκων υπάρχουν δύο κοινόχρηστα αποχωρητήρια εκ 16 συνοδικώς διαμερισμάτων ευρισκόμενα εις δύο ακριβώς αντίθετα άκρα του συνοικισμού.

Τα αποχωρητήρια ταύτα ευρίσκονται εις κακήν κατάστασιν, ρυπαρά και πλήρη σχεδόν.

3) Απορρίμματα

Ο καθαρισμός του συνοικισμού γίνεται παρά του Δήμου Χαλκιδέων άπαξ της εβδομάδος. Τα συλλεγόμενα απορρίμματα διατίθενται ως και του συνοικισμού "Τούρκικα Μνήματα" εις το αγρόκτημα Σάνου κατά τας διαβεβαιώσεις και ευλόγους διαμαρτυρίας διά τούτο των κατοίκων.

Επιπροσθέτως εις το σημείον τούτο απορρίπτονται και παντός είδους ακαθαρσίαι (κόπροι, οστά, κέρατα, δοχεία αίματος) και υπό των εργατών των σφαγείων προφανώς τη συγκαταθέσει του ιδιοκτήτου Σάνου προς λίπανσιν του αγρού του.

4) Οίκησις

Ο πληθυσμός των 1200 περίπου κατοίκων διαμένει εις 250 δωμάτια των παραπηγμάτων. Ο χώρος είναι και εδώ ανεπαρκής. Το δωμάτιον εις το οποίον διαμένει όλη η οικογένεια χρησιμεύει και ως κουζίνα. Τα παραπήγματα είναι κατεσκευασμένα διά σανίδων και πισσοχάρτου. Όλα είναι εισόγεια. Γενικώς η κατάστασις και εδώ είναι ομοία ως και του συνοικισμού "Τούρκικα Μνήματα" κακή δηλαδή από πάσης απόψεως.

Υποδειχθέντα μέτρα βελτιώσεως

Υδρευσις

Διά την υδρευσιν δεν έχομεν να αναφέρωμεν τίποτε ειμή την απομάκρυνσιν ει δυνατόν του τμήματος του σωλήνος εκ του Νεκροταφείου.

Αποχέτευσις - Αποχωρητήρια

Η υπό την επίβλεψιν του εκεί τοπικού Συλλόγου δι' εργάτου αποζημιουμένου διά πεντηκονταλέπτου μηνιαίως εκάστης οικογενείας γίνεται απλούς καθαρισμός των αποχωρητηρίων μόνον. Το ασβέστωμα των αποχωρητηρίων και των οδών εκ των οποίων διέρχονται αποχετευτικοί αύλακες είναι απαραίτητον οπωσδήποτε. Δέον όπως και εδώ ο Δήμος χορηγή καθ' εβδομάδα ανάλογον άσβεστον ίνα διά του εργάτου του απασχολουμένου διά τον καθαρισμόν των αποχωρητηρίων μόνον γίνεται και το ασβέστωμα.

Απορρίμματα

Ο καθαρισμός του συνοικισμού δέον να εκτελήται τρις της εβδομάδος τουλάχιστον, τα δε συλλεγόμενα απορρίμματα να διατίθενται εις τον ορισθέντα τόπον εναποθέσεως, απαγορευθή δε να ρίπτονται εις το κτήμα Σάνου καθ' ότι δημιουργείται μία ανθυγιεινή κατάσταση και μεγάλη νοσογόνος εστία διά τους κατοίκους οίτινες δικαίως διεμαρτυρήθησαν προς ημάς και εγγράφως.

Προκειμένου διά τα οικιακά δοχεία συλλογής των σκουπιδιών κλπ. συνεστήσαμεν την χρησιμοποίησιν ενός απλού τουλάχιστον ντενεκέ κεκαλυμμένου και την μη απόρριψιν των περιττών εις τας οδούς κλπ.

Συνοψίζοντες τα ανωτέρω αναφερόμεν ότι η υγιεινή διαβίωσις είναι ομοία με την του συνοικισμού "Τούρκικα Μνήματα" διά την βελτίωσιν της οποίας δέον όπως ενδιαφερθή ο Δήμος προβαίνων εις την εκτέλεσιν των υποδειχθέντων.

ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ο μικρός ούτος συνοικισμός έχει πληθυσμόν 200 περίπου κατοίκων πτωχών ως επί το πλείστον ήτοι 40 οικογενείας διαμενουσών εις ισάριθμα δωμάτια των ξυλίνων παραπηγμάτων. Η υγιεινή διαβίωσις είναι χειρωτέρα των άλλων συνοικισμών και αθλιεστάτη από πάσης απόψεως.

Υδρευσις

Ο συνοικισμός υδρεύεται εκ δύο πηγών πλησίον της θαλάσσης ακαλύπτων και απροφυλάκτων εκ των διαφόρων μολύνσεων.

Ως έχουν σήμερα αι δύο αύται πηγαί αποτελούν άμεσον κίνδυνον διά την υγείαν των κατοίκων μικροβιολογικώς δε εξετασθείσαι ευρέθησαν μεμολυσμένα. Διά προγενεστέρας ημών αναφοράς 2/6/39 ανεφέραμεν τον τρόπον προφυλάξεως αυτών ειδοποιηθέντος του Δήμου διά του υπ' αριθ. 1074/6-6-39 εγγράφου της υπηρεσίας μας να προβή εις την εκτέλεσιν των υποδειχθέντων.

Αποχέτευσις - Αποχωρητήρια - Απορρίμματα

Τα ακάθαρτα οικιακά ύδατα ρίπτονται εις τας οδούς όπου διασκορπιζόμενα ξηραίνονται.

Αποχωρητήρια δεν υπάρχουν, διά τον σκοπόν αυτόν χρησιμοποιείται το ύπαιθρον.

Εις το άκρον του συνοικισμού εναποτίθενται τα σκουπίδια παρά των κατοίκων χρησιμοποιουμένων των χώρων εκεί και ως υπαιθρίων αποχωρητηρίων. Το συνεργείον καθαριότητος του Δήμου Χαλκιδέων ουδόλως διέρχεται διά του συνοικισμού αυτού.

Ουδέν ζήτημα ευρίσκεται εις την θέσιν του. Η κατάσταση είναι αλγεινή.

Μέτρα βελτιώσεως

1) Κατασκευή και προστασία των πηγών εκ μολύνσεων συμφώνως σχεδίου προφυλάξεως.

2) διά την καθαριότητα, αποχέτευσιν, απορρίμματα και λοιπά είναι ανάγκη όπως το συνεργείον καθαριότητος του Δήμου προβαίνη εις τον καθαρισμόν του συνοικισμού τακτικώτατα συγχρόνως δε και εις την ασβέστωσιν ήτις είναι απαραίτητος".

(φάκ. 358)